

İbrahim Sarım Paşa'nın Mısır Meselesindeki Yeri ve Faaliyetleri

Ibrahim Sarim Pasha's Place in the Egyptian Issue And His Activities

Araştırma Makalesi – Research Article

Sertaç DEMİR

Anadolu Üniversitesi, Tarih Bölümü

sertac_demir@anadolu.edu.tr, ORCID Numarası|ORCID Numbers: 0000-0002-0227-7965

Öz

Genç yaşında Osmanlı bürokrasisinin içinde yer alan İbrahim Sarım Paşa, bu süreçte devletin yaşadığı en sancılı zamanların, siyasi, askeri, sosyal ve iktisadi değişimlerin de tanıklarından hatta yönlendiricilerinden biri oldu. 19. yüzyılın ilk yarısının en mühim meselelerinden biri olan Mısır Meselesi hakkında edindiği izlenimleri ve tecrübelerini aktardı. Bu çalışmada özellikle Ahmed Refik tarafından, Türk Tarihi Encümeni Mecmuasının, 1 Mayıs 1926 tarih ve 15(92) numaralı sayısında yer alan “1253 Senesinde Kavalalı Mehmed Ali Paşa İle Bir Mülakat” adlı makale ve sonrasında Londra elçiliği sırasında yapmış olduğu görüşmeler ve yazışmaları ihtiva eden bilgi ve belgelerden hareketle İbrahim Sarım Paşa'nın Mısır Meselesindeki fonksiyonu ve onun penceresinden meselenin değişik yönleri ele alınmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mısır, Mehmed Ali Paşa, İbrahim Sarım Paşa, Londra, Elçilik

Abstract

İbrahim Sarım Pasha, who was in the Ottoman bureaucracy at a young age, was a witness and even one of the leaders of the most painful times of the state, political, military, social and economic changes. He conveyed his impressions and experiences about the Egyptian Question, one of the most important issues of the early 19th century. In this study, the article named An Interview with Kavalalı Mehmed Ali Pasha in the Year 1253 by Ahmed Refik on May 1, 1926, in the number 15(92) of the Türk Tarihi Encümeni Magazine, and information and documents containing the interviews and correspondence he made during the London embassy afterwards. Based on this, the function of İbrahim Sarım Pasha in the Egyptian issue and different appearances of the issue from his profoundness have been tried to be discussed

Key Words: Egypt, Mehmed Ali Pasha, Ibrahim Sarim Pasha, London, Embassy

Giriş

Esasen valisi ancak kurduğu düzen ile Mısır ve çevresinin mutlak hakimi olan Kavalalı Mehmed Ali Paşa ve oğlu İbrahim Paşa'nın gayretleri ile 1821 yılından 1825 yılına kadar Mora'dan Girit'e kadar uzanan sahada gerek karada gerek de denizlerde Yunan asilerini bertaraf eden¹ Osmanlı Devleti, Rusya'nın öncülüğünde büyük devletlerin için içine girmesi ve sonrasında 1828-1829 Osmanlı- Rus savaşlarıyla mağlup duruma düşmüş ve nihayetinde Edirne Antlaşması ile Yunanistan'ın bağımsızlığını tanımak durumunda kalmıştı.²

Yunan İsyanının ilk dönemlerinde elde edilen başarıya yukarıda da bahsedildiği üzere büyük oranda katkı sağlayan Mehmed Ali Paşa bu süreçte Mora ve Girit valiliklerinin yanı sıra, Suriye ve çevresinin de yönetimini elde etmeyi beklerken, ortaya çıkan tabloda Girit valiliği ile yetinmek zorunda kalmıştı.³ Bunun yanında 1828 yılında başlayan Rus Savaşı esnasında Rusya öncülüğünde ortaya çıkan Batılı ülkelerin donanması tarafından Navarin'de Osmanlı-Mısır donanması tamamen imha edilmiş⁴, bu durum ve öncesindeki isteklerinin karşılanmaması nedeniyle duyduğu kızgınlık ve kırgınlık sonucunda Bâb-ı Ali'den gelen askeri destek talebine karşılık kendisi ve oğlu için Anadolu ve Rumeli Seraskerliklerini talep etmiş, isteği reddedilince savaş seyretmekle yetinmiştir.⁵

1829 yılının sonbaharında Rus orduları Edirne'ye kadar ulaştınca, Osmanlı Devleti Rusya ile barış yapmak zorunda kalmıştı. Yapılan antlaşma neticesinde Mora yarımadası üzerinde bağımsız bir Yunan Devleti ortaya çıkmış oldu. Bu durumda Mora Valiliğinden olan Mehmed Ali Paşa mukabilinde Suriye valiliğini istedi. İsteği, Rusya karşısında alınan yenilgiden dolayı sorumlu gördüğü için, II. Mahmud tarafından reddedilince⁶ Akka Valisinin kendisine olan borcunu ve yine kendinden kaçan kölemenlerin iade edilmemesini ileri sürerek oğlu İbrahim Paşa komutasındaki bir orduyu buraya gönderdi.⁷ Bu ordu kısa sürede Filistin ve çevresindeki toprakları ele geçirerek Şam'a kadar ulaştı. Mehmed Ali Paşa ve oğlu Devlet-i Aliye tarafından asi ilan edildi ve böylece on yıl kadar sürecek olan Mısır Meselesi başlamış oldu.⁸

İsyanı ve yaşanan süreci iki döneme ayırmak gerekirse; 1831-1833 yılları arasındaki dönem Mehmed Ali Paşa ve bilhassa oğlu İbrahim Paşa kumandasındaki Mısır askeri gücünün Osmanlı Devleti ve ordusu karşısındaki üstünlüğü ve ilerleyişi şeklinde yorumlanabilecek olan birinci dönem ve sonrasında Valisi karşısında askeri alanda ağır yenilgiler yaşayan II. Mahmud'un meseleyi uluslararası boyuta taşıyacak hamlesini yaparak, mutlak rakibi ve düşmanı Rusya'yı olaya dahil etmesi⁹ ve neticesinde İngiltere ve Fransa başta olmak üzere büyük devletlerin müdahalesiyle ortaya çıkan diplomatik süreçtir ki her ne kadar Kütahya Antlaşması ile Osmanlı Devleti ile Mehmed Ali Paşa arasından sorun taksimat ve tevcihatlar¹⁰ bağlamında çözümlenmiş gibi görünse de bu süreç meselenin 1833-1841 yılları arasındaki uzun ve tafsilatlı dönemidir. Zira süreyi uzun tutan, Kavalalı Mehmed Ali Paşa ve ailesinin hükümlerlik hakları ve bu durumun hukuki ve siyasi mahiyetidir. Bu mahiyetin sınırları ve kapsamı sadece devlet-vali ilişkisi ile sınırlı kalmadığından doğal olarak bu sürece büyük devletler de dahil olmuşlardır. Nihayetinde ise padişah ve valisi arasında başlayan anlaşmazlık, Londra'da devletlerarası bir konferansla neticelenmiştir.¹¹

Bu süreçte Osmanlı Devleti ile Mısır arasında doğrudan görüşmeler de cereyan etmiştir. İbrahim Paşa kumandasındaki Mısır ordusunun düzenli denilebilecek son Osmanlı kuvvetlerini Konya'da mağlup ederek Kütahya'ya kadar ulaşmasıyla İbrahim Paşa ile görüşmek üzere o dönem Amedci vazifesini

¹ Kılıç, 2008, s. 106.

² Sertoğlu, 2011, s. 2916.

³ Karal, 1988, s. 115; Bıyıklı, 2002, s. 733.

⁴ Gökbilgin, 1997, s. 134.

⁵ Uçarol, 1995, s. 150.

⁶ Kocaoğlu, 1995, s. 199.

⁷ BOA, HAT, 358/20037/J; Öztuna, 1994, s. 175.

⁸ Kocaoğlu, 1997, 64.

⁹ Kurat, 1990, s. 60.

¹⁰ Altundağ, 1945, s. 144.

¹¹ Dördüncü, 2001, s. 86.

yürüten ve daha sonra sadrazamlık makamına kadar gelecek olan Mustafa Reşid Paşa görevlendirilmiş, hatta yolculuğu esnasında bir aralık rahatsızlandığı dahi kaydedilmiştir.¹²

Bu çalışmada ise kendisi de Mustafa Reşid Paşa gibi Londra Elçiliği ve yanı sıra sadrazamlık görevlerini yerine getirmiş olan İbrahim Sarım Paşa'nın Mısır Meselesine yaklaşımı ve Mehmed Ali Paşa ile olan görüşmelerine yer verilmiştir. Bu süreçte yine iki kısımda ele alınmıştır. Birinci kısımda paşanın Londra sefaretine atanmadan önce henüz beylikçi iken 1836 yılında bizzat Mısır'a giderek yaptığı görüşme üzerinden değerlendirme yapılmıştır. İkinci kısımda ise 1837 yılından itibaren İngiltere'de bulunduğu süre zarfında yapmış olduğu görüşmeler ve meselenin çözümü noktasında ortaya koyduğu çabalar anlatılmak istenilmiştir.

İbrahim Sarım Paşa'nın Siyasi Kariyeri

19. yüzyılın başlarında İstanbul'da doğduğu bilinen, İbrahim Sarım Efendi, Ayasofya türbedarlığı da yapmış olan Kadı Hafız Musa Efendi'nin mahdumudur.¹³ Dîvân-ı Hümâyün Kalemine girmeden önce ilk eğitimlerini babasından almıştır. Reisülküttap Süleyman Necip Efendi'nin dikkatini çekerek kızıyla evlenmesi siyasi kariyerinin de önünü açmıştır. Kısa süre için de hâcegânlık görevini üstlendikten sonra, önce Âmedî Odası halifeliliği, ardından da 1829 yılının Nisan ayında başmukatacılık görevleriyle vazifelenmiştir. Aynı senenin Kasım ayında Rusya'ya giden bir heyetin içinde başkâtip olarak görev almıştır. Döndükten sonra da 1831 yılının Mart ayında Küçük Evkâf Kalemî Muhasebecisi olmuştur.¹⁴

1833 yılının Ocak ayında Dîvân-ı Hümâyün Âmedcisi Mustafa Reşid Bey'in yerine vekaleten bu görevi yerine getirirken¹⁵, yeniden getirildiği başmukatacılık görevinin ardından, 9 Mayıs 1834'te Kaptan Paşa'nın kapı kethüdâlığına ve sonrasında Aklâm-ı Seb'â hocalığına tayin edilmiştir. 1834 yılının Aralık ayında Beylikçilik makamında bulunan Mehmed Nuri Efendi Londra elçiliğine atanınca¹⁶ vekaleten onun vazifesini üstlenmiş, bu görevi yerine getirmekteyken Mısır Meselesinin karşı tarafı olan Mehmed Ali Paşa ile görüşmek üzere 1836 yılının aralık ayında Mısır'a gitmiştir.

İstanbul'a dönüşünde asaleten beylikçilik makamına getirilmişken, bu defa da İngiltere Kralı IV. William'ın ölümüyle ardından tahta çıkan yeğeni Victoria'nın gerek cülus törenine katılmak suretiyle II. Mahmud'un tebrik mesajını iletmek ve gerek de Londra elçiliği vazifesini yerine getirmek için İngiltere'ye gitmiştir. Yaklaşık bir yıl sonra döndüğünde ise bu kez, Dâr-ı Şûrâyı Bâb-ı Ali üyeliğine ve arkasından Dahiliye müsteşarlığına tayin edilmiştir.¹⁷ Meclis-i Umûr-ı Nâfia başkanlığı, Sadâret müsteşarlığı görevlerinde de bulunduktan sonra, 10 Ekim 1839'da Sultan Abdülmecid'in tahta çıkışını İran Şahı'na haber vermek suretiyle bu ülkeye giderek, aynı zamanda da büyükelçilik görevine başladı. Yine kısa bir müddet sonra birinci rütbe ile Sayda defterdarlığına atandığında bu defa görev yerine gitmeden sağlık sorunlarını gerekçe göstererek istifa etmiş ancak bu kez de Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye üyeliğine seçilmiştir.¹⁸

Siyasi kariyerinde nazırlıklarda da bulunan İbrâhim Sarım Paşa ilk önce 13 Haziran 1841'de Ticaret Nazırlığına, 13 Aralık'ta bu nezaretin İstanbul Gümrük Emanet'ine bağlanmasının ardından Hariciye Nazırlığına tayin edilmiştir. 9 Nisan 1843'te bu görevden alınarak yeniden Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye üyeliğine getirilmiştir. 16 Kasım 1844'te ikinci de fa tayin edildiği Londra büyükelçiliğinin ertesi senesi bu defa da Paris elçiliğine gönderildiyse de henüz bu görevine başlamadan yine bir başka, ikinci kez, Ticaret Nazırlığına tayin edildi. 1846 yılının sonlarına kadar Meclis-i Umûmî üyeliği, Gümrük Eminliği, Sadâret Müsteşarlığı gibi görevleri, kısa sürede birinden diğerine koşturmak suretiyle yerine getirdikten sonra da 17 Şubat 1847 tarihinde Maliye Nazırı¹⁹ olmuş ancak bir yıl sonra azledilip Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye başkanlığına tayin olunmuştur.²⁰

¹² BOA, TS. MA. e, 513 – 28.

¹³ Mehmed Süreyya, 1996, s. 1482.

¹⁴ Yavaş, 2020, s. 625.

¹⁵ Toksoy, 1999, s. 642.

¹⁶ Sonay, 2018, s. 11; BOA, HAT, 360-20084, H-29-12-1250.

¹⁷ Gebece, 2014, s. 453.

¹⁸ Seyitdanlıoğlu, 1999, s. 203.

¹⁹ Kunalalp, 1999, s. 7.

²⁰ Çatalkaya, 2017, s. 65.

İbrâhim Sarim Paşa'nın siyasi kariyeri 30 Nisan 1848'deki sadrazamlığıyla taçlanmış olsa da Mustafa Reşid Paşa ile aralarındaki anlaşmazlıklar nedeniyle bu görevi de uzun sürmemiş, üç ay sonra azledilmiştir. 1849 yılından, vefat tarihi olan 30 Ağustos 1854 tarihine kadar Bursa ve Trabzon Valiliklerinde de bulunan paşa, en uzun süreli vazifesini Bursa'da iken ifâ etmiştir.

Mısır'a Gidişi ve Mehmed Ali Paşa İle Mülâkatı

Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu durum, yaşadığı askeri, siyasi, ekonomik ve sosyal dönüşüm, henüz yerleşmemiş kurumsal yapılarıdaki kargaşa ve karmaşıklıklar, ortaya çıkan bütün iç meselelerde bir süre sonra yabancı devletlerin de müdahil olmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda Kavalalı Mehmed Ali Paşa isyanı da karmaşık ve çözümsüz bir hale gelince, dönemin küresel güçlerinin işin içine girdiği beynelmilel bir mesele haline gelmişti.²¹

1833 tarihinde imza olunan Kütahya Muahedesi her ne kadar mevcut sorunu ve Osmanlı Devleti açısından isyan olarak adlandırılan süreci, ateşkesle sonuçlandırmış gibi görünse de kalıcı çözümün henüz sağlanamadığı, devamında ortaya çıkan sorunlar ve tarafların güvensizlik ve gerginliği arttıran tutum ve politikalarından dolayı açıkça anlaşılmaktadır. Nitekim Osmanlı Devleti açısından emniyetini ve toprak bütünlüğünü rahatsız edici hal ve hareketler sergilemeye devam eden Mısır Valisi, İstanbul Hükümeti üzerinde baskı oluşturmak için Avrupa devletlerinin elçilerine müstakiliyetini duyurma hususunda ciddi olduğunu, bu sonuca en başından beri varmış olduğunu ve geri adım atmayacağını bildirmiştir.

Suriye ve çevresini, Mora İsyanı ve sonrasındaki süreçler de göz önüne alındığında kendi sınırları içinde tahayyül ve tasavvur eden Mehmed Ali Paşa, emellerine ulaşabilmek adına bölge halkına baskı uygulayarak amaçladığı isyan ateşinin fitilini yakmıştır.²²1836 yılı başlarında meydana gelen bu hadiseler, payitaht tarafından yakından takip edilmekte iken bir yandan da sorunun müdahili olan düvel-i muazzama cihetinde diplomatik girişimlerin artmasını sağlamıştır. Sorunun en yakın takipçileri ve ortaya olan İngiltere ve Fransa'dan umulan askeri yardım, beklentileri karşılamaktan oldukça uzak görünmekteydi. Diğer taraftan halihazırda mevzuyu kendi iç dinamikleriyle çözebileceği umudunu muhafaza ettiği anlaşılmaktadır.²³ Mehmed Ali Paşa ile Sarim Efendi arasında yapılan görüşmelerden de anlaşıldığına göre, Mehmed Ali Paşa'nın da Osmanlı Devleti ile görüşmeyi arzu ettiği anlaşılmaktadır. Zira Sarim Efendi tarafından nakledilen şu sözler bu durumu ortaya koymaktadır. *"Yaşım yetmiş vardi gider mübârek hâk-pây-ı hümayûna yüzümü sürerdim ve hazır bir takım asker ve sefâin ile ben ve evlâd-ı ahfâdım devlet müllete hidmet iderek gibi göynümde olan şeyleri söyledim."*²⁴

Sonuçta, Divân-ı Hümayûn Beylikçi vekili olarak görev yapan Sarim Efendi'nin Mısır'a gönderilmesi yönünde karara varıldı. Bu sırada Mısır'da bulunan Lebib Efendi, Kaptan-ı Derya Ahmed Fevzi Paşa'ya, Mehmed Ali Paşa tarafından İskenderiye'ye davet edildiğini haber veren bir mektup ulaştırılmıştı. Sarim Efendi de mektuba karşılık, Ahmed Paşa tarafından yazılan cevabı götürmek suretiyle ve bu durumun da tasavvur ettiği fırsatı meydana getireceği düşüncesiyle, Mısır'a doğru yola çıktı.

Mehmed Ali Paşa ise bu duruma gücümüş olduğundan, aslında kendisinin Lebib Efendi vasıtasıyla görüşmelere devam edebileceğini, bizzat Ahmed Paşa ile görüşmek arzusunda olduğunu şu sözleriyle ifade etti: *"Ahmed Paşa hazretleri galiba Akdeniz'e çıkacaktır deyü gelse dâvet ider misiz dimesiyle hay hay Kapudanpaşasıyla görüşmeği kim istemez canıma minnet didim. Öyle bir mektub yazub göndermiş ve bu sûretde Lebib Efendi'nin memûriyetinde şübhe kalmamış olduğundan doğrusu pek memnun olmamışdım. Şimdi sizin memuriyetinizden meyus oldum. Ve Lebib Efendi öyle sipariş olunub da şimdi başka kalıba dökülmesi pek gücüme gitdi."*²⁵

Sarim Efendi, İskenderiye'ye ulaştığında bir hafta boyunca karantinada kaldı. Yapılan mutad uygulamaya göre İskenderiye karantinası her ay yabancı devlet konsoloslarından birinin gözetiminde gerçekleşmekteydi. Sarim Efendi'nin karantinası tesadüf ettiğinde sıra Yunan konsolosundaydı ki,

²¹ Erdem, 2010, s. 64.

²² Kutluoğlu, 2002, s. 63; Ahmed Lütfi, H.1292, s. 202.

²³ Ahmed Refik, 1926, s. 133.

²⁴ Ahmed Refik, 1926, s. 134.

²⁵ Ahmed Refik, 1926, s. 135.

Yunan Konsolosu, Sarim Efendi'yi müşkil durumda bırakmak amacıyla karantina süresini uzattı. Mehmed Ali Paşa da bu duruma göz yumdu.²⁶

Karantina müddetinin sona ermesiyle İskenderiye'den ayrılan Sarim Efendi, kendisine eşlik eden Ahmed Ağa ile birlikte beş gün sonra Kahire'ye ulaştı. Burada, Mısır'ın ileri gelenlerinden Morali Şeyh Necibzâde Sami Bey'in evinde ağırlandı.²⁷ Aralarında cereyan eden görüşmelerde, Sami Bey Sarim Efendi'ye geliş sebebinin sorduğunda, Sarim Efendi Kaptan-ı Derya Ahmed Fevzi Paşa tarafından kendisine teslim edilen mektubu getirdiğini söylemiş fakat açıklamaları Sami Bey tarafından inandırıcı bulunmadığından mektuptan başka Devlet-i Aliye'den yazılı veya sözlü bir emir getirip getirmediğini de sorulmuş ve Mehmed Ali Paşa'nın da bunu öğrenmek istediğini beyan etmiştir. Böyle bir talimat olmadığını belirten Sarim Efendi, Mısır meselesiyle akalı olarak yeterince bilgi sahibi olduğundan, Mehmed Ali Paşa'nın bilgi sahibi olmak istediği durumlarda açıklama yapabileceğini, sorularına tatminkar cevaplar verebileceğini, işte bu sebepten dolayı gönderildiğini ifade etti. Sonrasında ise konunun İstanbul'da gizliliğinin önemsendiğini vurgulayarak, burada da aynı hassasiyetin sergilenmesi gerektiği noktasında Sami Bey'i öğütlemiştir.

Sarim Efendi'nin Mısır'a ulaştığı günlerde Ramazan ayının içinde bulunulmaktaydı. Bu nedenle kendisini iftara davet eden Mehmed Ali Paşa ilk başta ne amaçla geldiğini soruldu. Sarim Efendi, Lebib Efendi tarafından Kaptan Paşa'ya gönderilen mektubun cevabını getirdiğini belirterek mektubu Paşa'ya verdi. Mehmed Ali Paşa mektubu okudu ve mevzu hakkındaki itirazını dile getirerek, Ortaya çıkan durumun bir yanlış anlaşılardan ibaret olduğunu ifade ettikten başka, kendisinin memuriyetinin gereksizliğini ima edince bunun üzerine Sarim Efendi de "...*taraf-ı çâkeriden dahi vakia maslahât-ı zehâb ve ifadeniz gibi olsa hakkınız vardır. Lakin öyle değildir. Burada Lebib Efendi ile ne vechile sohbet olunduğunu bilmiyoruz. Gelen mektûbdan anlaşılın sûret ne vechile ise götürdüğüm cevabnâme ona göre yazılmışdır ve Lebib Efendi'nin memûriyeti yoktur.*" şeklinde cevap vermiştir.

Mehmed Ali Paşa, memuriyetinin gizli tutulduğunu belirten Sarim Efendi'ye, "...*Ahmed Paşa hazretlerinin gelmesinden ikrahım yoktur lakin gelsün deyü arzu eylemedim. İşte Lebib Efendi burada. Çağır deyim. Soru ile hem senin memûriyetini güya Dersaadet'de mektûm tutmuş olduklarından burada ketim olunmasını iş'ar idiyorlar. Halbuki işbu mektûbun me'li bu günlerde İngiltere'den gelmiş bir resmi gazetede sarahaten yazılmışdır. Tercümesini gösterdim. Bana böyle yazub İngiltereli'ye söylemek ve beni Frenklerin lisanına düşürmek reva mıdır? Benim ne kusurum var?*" diyerek tepkisini dile getirmiştir.²⁸

Mehmed Ali Paşa'nın da belirttiği gibi Sarim Efendi henüz yola çıkmamışken, kendisinin vazifelendirileceğine yönelik haberlerin İngiliz gazetelerinde çıktığı Londra'da elçi olarak bulunan Mustafa Reşit Bey tarafından İstanbul'a haber verilmişti. Reşit Bey, Avrupa'nın konuyu yakından izlediğini ve gizli tutulduğu halde detaylarına vâkıf olduklarını bildirdi. Zira İngiliz yayın organlarında, Bâb-ı Ali'nin, Mısır valisiyle mevcut sorunları istişare ederek neticeye bağlamak üzere Sarim Efendi'yi kendisine elçi olarak göndereceği şeklinde haberler yapılmaktaydı.²⁹

Sarim Efendi ise Mehmed Ali Paşa'ya, İngiliz basınında yer alan haberlerin İstanbul değil, Mısır kaynaklı olma ihtimalinin yüksek olduğunu ifade ettiğinde Mehmed Ali Paşa'nın hayli sinirlenerek; "*Evlât sen sokakta oynarken ben bu yolları bilirüm şimdi sen de Mehmed Ali'yi aldatmak mı istersin?*" sözleriyle tepki gösterdi.³⁰ Böyle bir niyetinin olmadığını belirten Sarim Efendi, kendisi henüz İstanbul'dayken, Kaptan-ı Derya Ahmed Paşa'nın İskenderiye'de beklendiğinin İngiltere'nin Mısır konsolosunun İstanbul'daki İngiliz elçisine aktarıldığını, bu nedenle İngiltere'ye bu haberin Mısır'dan sızdırıldığını anlaşıldığını belirtti. Bunun üzerine Mehmed Ali Paşa, böyle bir açıklamada bulunmadığını tekraren ifade etmiştir. Ramazan Bayramının ilk günü paşayı ziyaret eden Sarim Efendi, bayramlaşma töreni nedeniyle kendisiyle hususi olarak görüşemedi.

Bayramın üçüncü günü de Mehmed Ali Paşa ile görüşemeyen Sarim Efendi, bu kez de Avrupalı Devletlerin elçilerinin de orada bulunması hasebiyle, Mısır'ın sahip olduğu kara ve deniz kuvvetlerini, ekonomik gücü yanı sıra yapmış olduğu üretimleri anlatan sunumları ve bu bağlamda Mehmed Ali

²⁶ Metin, 2021, s. 917; Ahmed Cevdet, H.1309, s. 95; Doğan, 2011, s. 97.

²⁷ Ahmed Refik, 1926, s. 134.

²⁸ Ahmed Refik, 1926, s. 136; BOA, HAT, 1173-46415, H-01-04-1253.

²⁹ BOA, HAT, 1323-51666, H-29-12-1253.

³⁰ Ahmed Refik, 1926, s. 136.

Paşa'nın gövde gösterisini izlemek durumunda kalmıştır. Bundan sonra paşa ile görüşmek için acele etmeyen Sarım Efendi, kendisinin davet edilmesini beklemeye karar verdi. Bu tavrının sebebini soran Sami Bey'e "...anlar(onlar) da beni aradıkları; yok ya! Görüp ne yapacağım? Geçen gün güttüm. İki saat Fahriye ile vakit geçirdiler. Bilmem muradları ne idi? Ben görüp işitdiğimi tebliğe memur isem de Kapudan Paşa hazretleriyle mülakât cevlikden dolayı olan ifâdelerini anlamaktır. Yoksa Mısır'ın keyfiyetini taharriye gelmedim. Zahmet çekdiler. Çoğu bendenizin hatırımda kalmamıştır. Bunu bildirmek bir manaya şamil olub muradları o ise bu teklif kullanılan lisan-ı ubuduiyeti mükezzebdir."³¹ diyerek Paşa'nın bu konuşmalarının yersiz ve zaman kaybettirici şeyler olduğunu ifade etmiştir.

Birkaç gün sonra Mehmed Ali Paşa tarafından davet edilen Sarım Efendi kendisini ziyaret etti. Yapılan görüşmede, Osmanlı Devleti'ne sadakatini, "...hâk-pây-i hümayûn-ı hazret-i şahâne arz-ı hulûs-ı ubûdiyet ve evvelki itdiği şeyler bazı tarafın kendüyi gücendirmelerinden zaruri vukû bulmuş olduğundan dolayı izhâr-ı nedâmet iderek şimdi emel-i mahsûs aher vaktinde hâk-pây-i hümayûn-ı hazret-i şahâne yüz sürüb ve irâde buyrulursa ekser vakit boğaz içinde ikâmetle hissesine düşen hizmeti aklı erdiği mertebede ve mâlen ve beden en ifâ eylemekden ibâret olduğunu..." ifade eden Mehmed Ali Paşa, daha önce yaptıklarından pişmanlık duyduğunu dile getirmiştir.³²

Avrupa devletlerinin Osmanlı Devleti'ni tamamen yok etmek amacıyla olduğunu fakat kendisinin bütün gücüyle devletin yanında olduğunu, böylelikle de onların katiyen bu amaca ulaşamayacaklarını bildiren Mehmed Ali Paşa bu hususu da şu şekilde ifade etmiştir: "*Kendisinin taraf-ı saltanat-ı seniyeden bigâne tutulmasından dolayı Frenkler memnun olarak say ve gayretleri bütün bütün ayırmak olub ve bu ise maazallah milletin pây-mâl olmasına sebeb olacağından bu bâbda hayrette kalmış idüğünü beyân birle şimdi Asitâne-i aliye'de her bir şey yoluna girmeye başlamış olmağla el birliğiyle çalışılsa ve Mısır'ın asker ve sefâni dahi asâkir-i mansûre ve tersâne-i mamûreye ilhak olursa düvel-i erba'adan hiç birisi devlet-i aliye üzerine cesaret idemez ve şimdiki teklifâtın birini eyleyemezler. Bu hâl ile gayret olduğuna sûrette on sene zarfında devlet-i aliye kuvvet-i cedîde hâsıl ider ve Rabbim ömürler virsin.*"³³

Yaşlandığı vakit, iş görmeye gücü kuvveti kalmadığında elinin altında bulunan yerlerin miras yoluyla çocuklarına geçip adının devam etmesini, böyle olduğu sürece devlete hizmette kusur etmeyeceklerini söyleyen paşa devamında, kendisi bu şekilde düşünmekteyken İstanbul Hükümetinin kontrolündeki toprakları terk etmesini teklif etmesinden duyduğu rahatsızlığı dile getirmiş, bunun üzerine Sarım Efendi de bölgedeki halktan toplanan para ve askerlerin halk arasında huzursuzluk yarattığını, bu durumun padişahı rahatsız ettiğini ifade etmiştir.³⁴

Mısır'da bulunduğu esnada Girit'e ait varidatın araştırılması vazifesiyle de görevlendirilen Sarım Efendi, Mısır'da bulunan defterlerle karşılaştırmak üzere, Girit gelirlerine ait defterleri de yanında bulunduruyordu. Konunun sorulması üzerine, Girit gelirlerinde açık çıkması durumunda bu meblağı diğer taksitlerle beraber hemen yollayacağını bildiren Mehmed Ali Paşa, Avrupa'ya olan borcundan dolayı daha önce yapması gereken ödemelerin geciktğini, ancak borcu azaldığından bundan sonrası için ödemelerini aksatmayacağını ve zamanında yapacağını belirtti.

Sonrasında ise yine özür ve af dileme mevzusuna dönerek, padişah nezdinde bağışlanmak arzusunda olduğunu dile getirdiğinde; Sarım Efendi de kendisini ikna etmek amacıyla teşvik edici konuşarak padişahın ne kadar bağışlayıcı olduğundan bahsetti. Sözlerinin devamında Mısır Valiliği ile yetinmesinin kendisi için daha uygun olacağını belirtmesi üzerine, en küçük toprak parçasını dahi bırakmayacağını söyleyen Mehmed Ali Paşa, egemenliği altındaki toprakların kendisinden sonra neslinden gelen evlatlarına da bırakılacağını garanti verildiği takdirde, bağlılığının ve hizmetlerinin aksamadan devam edeceğini ifade etti.³⁵

Sarım Efendi ise kabul edilmeyeceğini belirterek, sorunun ve sürecin son derece hassas olduğunu, bu nedenle, daha fazla üzerinde durulmaması gerektiğini paşaya ilettili. Mehmed Ali Paşa da Avrupalı devletlerinin müdahalelerinin engellenmesi gerektiğinin vurgusunu yaparak, şayet meseleye dahil olmaya devam ederlerse sorunun daha fazla karmaşıklaşarak içinden çıkılmaz bir hal alacağını belirtmiştir. Öyle ki Avrupalı elçilerin hemen hemen günün her anında, kendisinin ne amaçla ve hangi

³¹ Ahmed Refik, 1926, s. 139.

³² Ahmed Refik, 1926, s. 141.

³³ Ahmed Refik, 1926, s. 141.

³⁴ Yavaş, 2012, s. 9.

³⁵ Ahmed Refik, 1926, s. 144.

vazifeye burada bulunduğunu öğrenmek istediklerini, gizli kalması için çabalamış olsa da bu vaziyeti bazılarıyla paylaşmak durumunda kaldığını ifade ettikten başka onların, Avrupalı devletler ve onların elçilerinin kendi menfaatlerine uygun şekilde yürütmek istediklerini dolayısıyla onların istek ve yönlendirmelerine bırakmadan biran evvel sorunun çözüme kavuşturulması gerektiğini Sarim Efendi'ye bildirmiştir. Nevar ki yapılan görüşmeler bu şekilde sonuçsuz kalmış ve sürecin akıbeti sonrasına tehir edilmiştir.³⁶

23 Ocak 1837 de Mehmed Ali Paşa'yı son kez ziyaret eden Sarim Efendi, kendisiyle vedalaştıktan sonra, İskenderiye'ye hareket ederek, İstanbul'a gitmek amacıyla buradan ayrıldı. Görüşmeden anlaşıldığına göre her ne kadar devlete ve padişaha olan bağlılığını vurgulamış olsa da Mehmed Ali Paşa'nın kazanımları noktasında tavizkar olmayacağı açıkça anlaşılmaktadır.

Avrupa Devletleri de Sarim Efendi'nin Mehmed Ali Paşa ile olan görüşmelerini dikkat ve ciddiyetle izlemişler ve bu görüşmeleri son derece önemli bulmuşlardır.³⁷ İstanbul'da bulunan Rusya elçisinin bu görüşmeyi ülkesine bildirmesi üzerine 18 Şubat 1837'de Rus Dışişleri Bakanı Nesselrod'un cevaben yolladığı mektupta, konunun önemi ve hassasiyeti dolayısıyla Bâb-ı Ali'nin, meseleyi biran evvel sonuçlandırmak adına hızlı kararlar almaması gerektiği bir kez daha vurgulanmıştır. Bunun yanı sıra İngiliz basınında da konuyla ilgili haberlerin neşredilmeye devam ettiği, Osmanlı Devleti'nin Londra'daki elçisi Mustafa Reşit Bey tarafından da merkeze bildirilmiştir. Times gazetesinde 5 Temmuz 1837 de çıkan bir haberde, mesele hakkında birçok defa haber yapıldığı halde birçoğunun gerçeği yansıtmadığı ancak elde edilen son bilgilerin konunun özünü ortaya koyduğunu aktarmaktaydı. Yapılan haberler özetle, Beylikçi vekili vazifesiyle tayin olmuş olan Sarim Efendi'nin Mehmed Ali Paşa'nın isteklerini öğrenmek ve sorunun çözümüne katkı sağlayabilmek için Mısır'a gönderildiği, iki hafta kadar burada bulunarak Mehmed Ali Paşa ile görüşmeler yaptığı ancak taraflar arasında arzu edilen uzlaşma sağlanamadığından kendisinin aynı yolla geri döndüğü belirtilmekteydi.³⁸

Londra Elçiliği ve Mısır Meselesine Yaklaşımı

Sarim Efendi, Mısır'dan döndükten sonra İngiltere Kraliçesi olan Victoria'yı tebrik etmek ve Londra Elçiliği vazifesine başlamak için bu ülkeye hareket etti.³⁹ Londra'ya varışından, gerçekleşecek törene kadar birçok konu hakkında görüşmeler yaptı. Elbette en büyük gündem maddesi Mısır Meselesi idi. Yabancı devletlerinde müdahil olduğu ve ilgiyle takip ettiği bu mesele Sarim Efendi'nin Londra elçiliği sırasında üzerinde durduğu en hassas mevzu olduğu gibi, o sırada Avrupa'nın çeşitli başkentlerinde bulunan Osmanlı elçilerinin de öncelikle ilgilenmesi ve yaşananları merkeze aktarmaları gereken başlıca sorunlardandı.

Sarim Efendi, en başta İngiltere'nin askeri yardımını sağlamak amacıyla, İngiliz Dışişleri Bakanı Palmerston ile birçok kez temaslarda bulundu.⁴⁰ Nevar ki geçiştirici bir politika izleyen, Palmerston, evvela Mehmed Ali Paşa'nın sertçe ikaz edilmesini, davranışlarında herhangi bir değişiklik gözlenmezse farklı tedbirlerin alınabileceği noktasında önerilerde bulundu. Bu doğrultuda kendi üzerlerine düşeni bir bakıma göstermek adına, Mehmed Ali Paşa'yı uyarmak amacıyla İskenderiye'de bulunan İngiltere konsoloslarına bir takım direktifleri oldu. Buna göre, İngiltere'nin Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünün bozulmasını asla kabul etmeyeceği, şayet Mehmed Ali Paşa buna yönelik davranışlarda bulunacak olursa, İngiltere'nin Osmanlı Devleti ile işbirliğinde bulunacağını ve diğer devletlerin de aynı şekilde hareket etmelerinin sağlanması için çaba gösterileceğine yönelik bir takım özellikleri ihtiva etmekteydi.⁴¹

Mehmed Ali Paşa bu türden politik söylem ve diplomatik ikazları barındıran manevralara aldırış etmemekteydi. Bunun üzerine Sarim Efendi, konuyu yeniden Palmerston'la görüştü. İngiltere ise aslında Mehmed Ali Paşa'yı daha fazla sıkıştırmaktansa bu şekilde manevralar içeren açıklamalarla kendisine daha fazla hareket ve hamle şansı tanımayarak sorunun çözülebileceğine inanmaktaydı. Rusya, Fransa,

³⁶ Ahmed Refik, 1926, s. 145.

³⁷ BOA, HAT, 836-37722, H-13-04-1253.

³⁸ Yavaş, 2012, s. 10.

³⁹ BOA, HAT, 1172-46404, H-29-12-1253.

⁴⁰ Yavaş, 2012, s. 13.

⁴¹ BOA, HAT, 831-37519, H-27-04-1254.

Prusya ve Avusturya'nın da benzer şekilde davranacağı ve talimatlarını bu minval üzere şekillendireceği bildirildi.

Sarım Efendi ise Osmanlı Devleti'nin beklentisinin askeri açıdan müdahaleler şeklinde olduğunu ifade etmişse de Palmerston bu bağlamda kalıcı ve kesin çözüm sağlayacak adımların atılması noktasında mütereddit davranışlar sergiledi. Sarım Efendi İngilizleri bu hususta harekete geçirmek adına, kendilerinden başka sair devletlerden de askeri müdahale noktasında destek ve yardım istenilebileceğini, öyle ki özellikle Rusya'nın da müracaat mercii olabileceğini üstü kapalı bir şekilde ifade etti.

Böyle bir müdahalede Osmanlı Devleti'nin yenilme ihtimalinin yüksek olduğunu ifade eden Palmerston ise bu suretle Rusya'nın da bu durumdan istifade ederek, hakiki ve tarihi emellerini gerçekleştirmek adına İstanbul ve Çanakkale boğazlarını işgal edebileceğini belirterek hem Osmanlı hükümetinin gözünü korkutmak istemiş kendi rahatsızlıklarını da vurgulamıştı. Öte yandan İngiltere'nin Osmanlı Devleti için her türlü yardım ve desteği esirgemeyeceğini, ayrıca diğer büyük devletler ile olan işbirliğinin de yeterli ve bağlayıcı olacağını belirttikten başka, Mehmed Ali Paşa'nın da böyle bir oluşum ve işbirliği karşısında daha fazla restleşmeyi sürdüremeyeceğini ifade ederek, meseleyi uzatmak noktasında, geçiştirici tavırlar sergilemeye devam etti. Dahası Osmanlı Devleti'nin kendi tenbih ve ikazlarının dışında çözümler aramaya çalışmasının yarar getirmeyeceğini vurgulayarak bir bakıma da gözdağı vermiş oldu.

Sarım Efendi ve Palmerston arasında bu diyalog ve münakaşalar yaşanırken, Osmanlı-Mısır-İngiliz ilişkiler denklemini farklı bir noktaya taşıyacak dikkat çekici bir hadise yaşanmaktaydı. Mısır'dan Edhem Bey adında biri, yanında on sekiz askerle birlikte görünürde askeri eğitim almak amacıyla Londra'ya gönderilmişti. Aslında önceden beri Mısır'dan Viyana, Paris ve Londra gibi Avrupa'nın muhtelif başkentlerine öğrenciler gönderilmekte olduğundan önemsiz gibi görünen bu durumu dikkat çekici hale getiren, Edhem Bey'in elçiliğe yakın bir yerde yerleşerek, kendisini de vazifeli bir memur şeklinde tanıtıyor olmasıydı. Bu durumu öğrenen ve bu tarz hareketlerden kuşkulanan Sarım Efendi, bu sırada Times gazetesinde çıkan ve Edhem Bey'in Mısır'dan büyükelçi sıfatıyla gönderildiği şeklinde haberlerden hayli rahatsızlık duymaktaydı.⁴²

Sarım Efendi, Mehmed Ali Paşa isyanı devam etmekte ve kendisinin bağımsızlıkla düşünceleri güncelliğini muhafaza etmekten, böyle bir söylentide haberi yapan gazetecinin hatasının yanında Mısır cenahının da etkin rol oynadığını düşünmekteydi. Bu nedenle böyle hassas bir dönemde bu şekilde haberlerin fayda sağlamayacağını düşünerek, derhal düzeltilmesi ve tekzip edilmesini sağlamak adına harekete geçti. Haberi yapan gazeteciye bir temsilci vasıtasıyla ulaşarak, yaptığı haberin doğru olmadığını dolayısıyla düzeltilmesi gerektiğini bildirdi.

Haberlerin gönderildiği gibi yayımlandığının ve değiştirilemeyeceğinin gazetelerinin temel ilkelerinden olduğunun bildirilmesi üzerine, bu malumat ve haberin Mısır tarafının yönlendirmesi ile ortaya çıktığını düşünen Sarım Efendi, durum karşısında suskun kalmayacağını belirterek, kendi mütercimi Agop Efendi aracılığıyla itiraz metnini de içeren İngilizce mektubu gazeteye yolladı. Gazete bu mektubu olduğu gibi yayınlayınca, durumu Palmerston ile görüşmeye karar veren Sarım Efendi, bütün bunların ne demek olduğunu kendisinden sual etti.⁴³ İlâveten Osmanlı Devleti'nin her zaman için İngiltere'yi güvenilir bir müttefik olarak gördüğünü, ancak bu gibi haber ve tutumların aradaki dostluk ve ittifakı zedeleyici mahiyette olduğunu beyan etti.

Olayın Osmanlı Devleti tarafındaki tesiri ve ortaya çıkan hassasiyetin farkında olduğunu belirten Palmerston Mısır'da bulunan konsoloslarından konuyla ilgili malumat istediğini ve nihayetinde bunu içeren bir mektubun geldiğini; ama henüz okumaya fırsatının olmadığını ve de Edhem Bey'i de henüz bugün görebilmiş olduğunu bildirerek mektubu gelen mektubu bilhassa Sarım Efendi'nin huzurunda okudu. Mektupta; Mısır'daki savaş malzemeleri konusundaki hayli yetenekli olan Edhem Bey'in bu nedenle İngiltere'deki savaş malzemelerinin tetkiki maksadıyla yollandığını, bu minval üzere yaklaşık bir yıl kalacağı bildirilmekteydi.⁴⁴ Sarım Efendi de kendisin gazetede ki haberin doğruluğu noktasında şüphelerinin olduğunu ancak durum böyle de olsa bu türden bir yazının yine de kendilerini rahatsız

⁴² BOA, HAT, 828-37485, H-29-10-1253.

⁴³ BOA, HAT, 831-37519, H-29-12-1254.

⁴⁴ BOA, HAT, 829-37497, H-29-12-1253.

ettiğini, bu nedenle tekzip edilmesi ve haberin düzeltilmesi gerekliliği hususunda gazeteciye uyardığını İngiliz Dışişlerine aktardı.⁴⁵

Palmerston da Sarim Efendi'ye hak verdiğini belirterek, kendisinin gazeteğe gönderdiği bu mektubun aynı zamanda ortaya çıkan yanlış anlaşılmanın giderilmesine vesile olduğunu ifade ederek artık Mısır konsolosluğundan gelen mektubu da gördükten sonra konuyla ilgili bir çekince ve kuşklarının kalmaması gerektiği noktasında Sarim Efendi'ye güvence vermiştir. Sarim Efendi, verilen teminat ve gösterilen hassasiyetten tatmin olmuş görünse de Edhem Bey'in gelişinin ve bunun üzerine yapılan haberlerin tesadüfi olmadığını düşündüğünden vaziyeti İstanbul'a da bildirdikten başka bu durumun İstanbul'da nasıl aksettiğini ve kendisinin de ne yönde hareket etmesi gerektiğini sordu. Merkezden gelen cevapta ise, İngiltere'nin İstanbul'daki elçisi Ponsonby'nin Mısır'daki konsolosun Palmerston'a gönderdiği mektubun bir suretini Bâb-ı Ali'ye de verdiği bu suretle konunun kendileri tarafından da anlaşıldığı ancak yine de bu gibi mevzularda dikkatli davranmaya devam etmesi gerektiği talimatını aldı.

Sarim Efendi'nin Mehmed Ali Paşa'nın engellenmesi noktasında askeri tedbirlere yönelik ısrarlarını bir çok defa geçiştiren Palmerston, yapılacak hareket için henüz erken olduğunu bunda da özellikle Osmanlı Devleti'nin mali yönden yetersiz oluşunun başlıca etken olduğunu belirterek, mevzuyu bir şekilde iktisadi noktaya taşımayı başardı ve serbest ticareti savunarak Osmanlı Devleti'nin uyguladığı yed-i vâhid (tekel) usulünden duydukları rahatsızlığa da vurgu yapmış oldu.⁴⁶ Bunun üzerine Sarim Efendi, Osmanlı Devleti'nin birçok konuda olduğu gibi ticaret konusunda da gösterdiği kolaylıklar gösterdiğini, bu durumu kanıtlarıyla ortaya koyabileceklerini belirttikten başka Mısır Meselesi noktasından ayrılmamaları gerektiğini vurgulayarak, Mehmed Ali Paşa'nın Suriye'de halka karşı olan menfi hareketlerinin engellenmesi gerektiğini, bunun için de İngiltere'nin üzerine düşeni yapması gerektiğini beyan etti.⁴⁷ Ancak Osmanlı Devleti'nin kendilerinden beklediği yardımı fırsat olarak değerlendirmek isteyen İngilizler her defasında ekonomik şartları öne sürerek, özellikle gümrük tariflerinin değiştirilmesi gerektiği noktasındaki ısrarlı tutumlarına devam ettiler.⁴⁸

Sonuç

Mısır Meselesi karşısındaki çaresizliğinden de istifade ederek, beklediği zemin ve koşulların oluştuğunu düşünen İngiltere, bu suretle Osmanlı Devleti'ne Baltalimanı'nda ticaret antlaşmasını imzalattı.⁴⁹ Sarim Efendi, akdolunan antlaşmanın İngiltere tarafından memnuniyetle karşılandığını İstanbul'a bildirdi. Palmerston da bu antlaşmanın İngiltere cihetinde uzun süredir arzu edildiğini dolayısıyla iki devlet arasındaki bağları daha da kuvvetlendireceğini, ikili ilişkileri ve bilhassa ticareti arttıracığını Sarim Efendi'ye bildirdi.

Osmanlı Devleti de bu muahedenin ardından Mısır Meselesinin kendi istediği gibi çözülmesi için İngiltere ile askeri bir işbirliği yapabileceğini düşünmekteydi. O sırada İstanbul'da bulunan İngiliz elçisi Ponsonby'nin, meselenin çözümünün Londra'da gerçekleşecek müzakerelerle mümkün olabileceğini ve de mesele hakkında daha geniş ve tafsilatlı malumatları olan ve daha donanımlı bir diplomatın varlığına duyulan ihtiyacı bildirmesiyle, İngiltere'nin ve Palmerston'un da artık Sarim Efendi'yi Londra'da istemediği ortaya çıkmış oldu. Böylece İngiltere'nin hassasiyetleri göz önünde bulundurularak, Mehmed Ali Paşa'ya karşı gerçekleştirilebilecek bir işbirliğinin devamlılığı noktasında olağanüstü yetkilerle ve Dışişleri Bakanlığı görevi de uhdesinde kalmak kaydıyla Mustafa Reşid Paşa bu görev için uygun görüldü.⁵⁰

Tanzimat'ın Fermanının ilanından önceki ve Tanzimat döneminin ilk yıllarını bizzat yaşayarak, çeşitli pozisyonlarda üstlendiği vazifelerle aktif bir rol oynayan İbrahim Sarim Efendi, genç yaşta başladığı memuriyet hayatında Mısır Valisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa ile yaptığı görüşme neticesinde, bu konuda edindiği bilgi ve tecrübe sayesinde kısa zamanda bürokraside ilerledi ve böylece diplomatlık serüveni de başlamış oldu. Bu deneyimler onun bir diplomat ve bürokratın o günün koşullarında, erişebileceği en

⁴⁵ BOA, HAT, 829-37497, H-05-11-1253.

⁴⁶ Kütükoğlu, 2013, s. 128.

⁴⁷ Barçın, 2017, s. 17.

⁴⁸ Kütükoğlu, 1974, s. 335.

⁴⁹ Kütükoğlu, 2013, s. 138.

⁵⁰ Ata, 2014, s. 160.

üst makam olan Sadrazamlık için başlangıç noktası sayılabilecek Londra elçiliğine getirilmesinde etkili oldu. 1837 senesinde atandığı bu görev sırasında yaptığı görüşmelerde mesaisini ve enerjisini büyük oranda Mısır Meselesi için harcamıştır.

Bilhassa Mehmed Ali Paşa ile yaptığı görüşmeler esnasında, karşılıklı tartışmalar devam ederken, üstlendiği vazifeye ve bunu kendisine sağlayan devletine olan bağlılığını bildiren “...on beş yaşında *Bâb-ı Ali'ye mülâzemet idüb nâdirü'l-vücut zevât-ı kirâm hazerâtı maiyetlerinde bulunarak sâye-i hazret-i şâhânedede öylece istihdâm ve terbiye oldum.*” şeklindeki ifadesi dikkate şayandır.⁵¹

Yüzyılın ilk yarısında en uzun görev süresi bir buçuk yılı geçmemek kaydıyla birçok mühim görevi yerine getirmeye çalışan İbrahim Sarim Paşa, bu süre zarfında daha çok dış ilişkilerle alakalı görevlerde yer almıştır. Çalışmanın da konusu olan Mısır Meselesindeki rolü ve Mehmed Ali Paşa ile olan görüşmeleri, onun sonraki harici vazifeleri için de belirleyici olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

⁵¹ Ahmed Refik, 1926, s. 136.

Kaynakça**Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi**

- BOA, HAT, 358/ 20037/J
 BOA, HAT, 360-20084, H-29-12-1250.
 BOA, HAT, 1172-46404, H-29-12-1253.
 BOA, HAT, 1173-46415, H-01-04-1253.
 BOA, HAT, 1323-51666, H-29-12-1253.
 BOA, HAT, 828-37485, H-29-10-1253.
 BOA, HAT, 829-37497, H-05-11-1253.
 BOA, HAT, 829-37497, H-29-12-1253.
 BOA, HAT, 831-37519, H-27-04-1254.
 BOA, HAT, 831-37519, H-29-12-1254.
 BOA, HAT, 836-37722, H-13-04-1253.
 BOA, TS. MA. e, 513 – 28.

Diğer Kaynaklar

- Ahmed Cevdet. (H.1309). Tarih-i Cevdet, c. 10, İstanbul: Matbaa-i Osmaniye.
 Ahmed Lütfi Efendi. (H.1292). Tarih-i Lütfi, c, 4, İstanbul: Amire Matbaası.
 Ahmed Refik. (1926). “1253 Senesinde Kavalalı Mehmed Ali Paşa İle Bir Mülakat”, Türk Tarihi Encümeni Mecmuası S. 15(92), s.133-151.
 Altundağ, Ş. (1945). Kavalalı Mehmet Ali Paşa İsyamı Mısır Meselesi 1831-1841, I. Kısım, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
 Ata, R. (2014). “Mustafa Reşit Paşa ve Tanzimat”, Mütefekkir(Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi), S. 1, s. 159-175.
 Barçın, M. (2017). Sarım İbrahim Paşa'nın Devlet Hayatı, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü(Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).
 Bıyıklı, M. (2002). “Şam Vak'ası (1831) ve Sonuçları”, Türkler Ansiklopedisi, c.12, s. 730-741.
 Çatalkaya, M. (2017). Bir Kaynak Çalışması Olarak Takvim-İ Vekayi (1840-1849), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü(Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).
 Doğan, G. (2011). “Osmanlı İmparatorluğu'nda Karantina Uygulaması Ve Venedik Uluslararası Sıhhiye Konferansı”, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S. 15, s. 91-109.
 Dördüncü, M. (2001). “1774 Küçük Kaynarca Antlaşmasından 1841 Londra Sözleşmesine Kadar Boğazlar Meselesi”, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, c. 3, S. 1, s. 73-89.
 Erdem, A.Y. (2010). Osmanlı Diplomasisinin Modernleşmesinde Tanzimat Dönemi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü(Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).
 Gebece, E. (2014). Tarih Araştırmalarında Bir Kaynak Olarak Takvim-i Vekayi(1831-1840), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü(Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).
 Gökbilgin, M,T. (1997). “Navarin”, İslam Ansiklopedisi, c. 9, s. 127-135.
 Karal, E, Z. (1988).Osmanlı Tarihi, c.5, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

- Kılıç, A. (2008). "Mehmed Ali Paşa(Kavalalı)", Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi, c. 2, s.105-106.
- Kocaoğlu, M. (1995). "Kavalalı Mehmet Ali Paşa İsyanı", Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, c. 6, S. 6, s. 195-210.
- Kocaoğlu, M. (1997). "Kavalalı Mehmet Ali Paşa İsyanı(1831-1841) ve Sonuçları", Bilig, S. 6/Kış, s. 61-69.
- Kuneralp, S. (1999). Son Dönem Osmanlı Erkân ve Ricali Prosopografik Rehber, İstanbul: İsis Yayinevi.
- Kurat, A, N. (1990). Türkiye ve Rusya, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kutluoğlu, M, H. (2002). "Kavalalı Mehmed Ali Paşa", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c. 25, s. 62-65.
- Kütükoğlu, M. (2013). Balta Limanına Giden Yol Osmanlı İngiliz İktisâdî Münâsebetleri(1580-1850), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kütükoğlu, M. (1974). "Tanzimat Devri Osmanlı - İngiliz Gümrük Tarifeleri", İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Tarih Enstitüsü Dergisi, S. 4-5/Ağustos, s. 334-393.
- Mehmed, Süreyya. (1996). Sicilli Osmani, Yayına Hazırlayan: Nuri Akbayar, c. 5, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Metin, S. (2021). "Osmanlı Devleti'nden Lozan'a Karantina Teşkilatlanması: Yeni Bir Kapitülasyon Mıydı?", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, c. 23, S. 2, s. 905-957.
- Öztuna, Y. (1994). Büyük Osmanlı Tarihi, c. 5, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Sertoğlu, M. (2011). Mufassal Osmanlı Tarihi, c.5, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Seyitdanlıoğlu, M. (1999). Tanzimat Devrinde Meclis-i Vâlâ(1838-1868), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Sonay, Ö, (2018). Mehmed Nuri Efendi'nin Londra (1834-1836) Ve Paris (1836-1837/ 1839-1841) Elçilikleri, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü(Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Toksoy, C. (1999). "İbrahim Sarım Paşa", Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi, c. 1, s. 642.
- Uçarol R. (1995). Siyasi Tarih(1789-1994), İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Yavaş, B. (2012). Sadrazam İbrahim Sarım Paşa'nın Hayatı Ve Faaliyetleri (1801-1854), İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü(Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Yavaş, B. (2020). "İbrâhim Sarım Paşa", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c. EK-1, s. 625.